

PAROCHIE CHRISTUS KONING IN GESPREK MET DE GEMEENTERAAD 27-02-2024

Beste leden van de Raad, dank voor de door u geboden gelegenheid om met u in gesprek te gaan over de herbestemming van de kerken, belangrijk erfgoed, in onze gemeente.

Op 1 januari 2021 heeft de samenvoeging van de drie parochies in de gemeente Zundert plaatsgevonden. Bij deze samenvoeging hoorde het maken voor het Bisdom van een gebouwenplan voor de toekomst en het aanwijzen van de parochiekerk. Hiermee is in de zomer van 2021 gestart.

In de aanloop naar de samenvoeging had het nieuwe bestuur al geconstateerd dat:

- Het verminderende kerkbezoek;
- De ontkerkelijking met als gevolg minder financiële bijdragen van de parochianen;
- En een vergrijzing en daarmee afnemend aantal priesters binnen het Bisdom;

noodzaak waren om na te denken over het aantal open te houden kerken.

Inmiddels was er in 2019 ook landelijk bij het ministerie van OCW, verantwoordelijk voor het cultureel erfgoed van Nederland, zorg ontstaan over een goede herbestemming van de talloze kerken die in Nederland leeg kwamen te staan. Er kwam een subsidie om gemeenten in staat te stellen een kerkennisie op te laten stellen. De gemeente Zundert heeft van deze gelegenheid gebruik gemaakt en de opdracht hiertoe aan Stichting Monumentenhuis Brabant gegeven.

Onze parochie heeft deze mogelijkheid aangegrepen om draagvlak voor vormen van herbestemming te inventariseren en de wensen die in de dorpskernen leefden in beeld te brengen. Wij vonden het uitermate belangrijk om dit samen te doen met onze parochianen en de bewoners van de dorpskernen. Daarom hebben we gekozen voor een uitgebreide vorm van participatie door:

- Het houden van een enquête verspreid via de Bode en onze website in het najaar van 2021
- Het houden van bijeenkomsten in alle parochiekernen in het voorjaar van 2022
- De presentatie van de conclusies uit het eindrapport van Stichting Monumentenhuis Brabant op 3 juli 2023.

De deelname aan de enquête en de opkomst bij de bijeenkomsten werd door Stichting Monumentenhuis Brabant gekwalificeerd als gemiddeld ten opzichte van andere trajecten die zij hadden begeleid.

Gaande 2022 werd het voor het bestuur duidelijk dat de corona jaren 2020 en 2021 een blijvend negatief effect zouden hebben op het kerkbezoek. Het kerkbezoek herstelde zich namelijk niet meer.

Het bestuur heeft in de zomer van 2022 dan ook moeten besluiten dat het sluiten van 4 kerken in een periode van 3 tot 10 jaar onvermijdelijk was. Daarbij is de ambitie uitgesproken dat sluiting eerst zou plaats vinden als de herbestemming bekend zou zijn. Het huisvestingsplan waarin dit is opgenomen is in het najaar van 2022 goedgekeurd door het Bisdom.

De herbestemming van een kerk is complex. Het vraagt tijd en expertise om tot een goede herbestemming te komen die voldoet aan de toetsingscriteria die het bestuur daarbij hanteert.

Die toetsingscriteria zijn:

- Een voor het Bisdom en bestuur acceptabele herbestemming, passend binnen kwalitatieve bedingen die Bisdom hanteert
- Een herbestemming die financieel duurzaam is
- Zoveel als mogelijk leidt tot behoud van het aanzicht van de kerk
- Meerwaarde heeft voor de dorpskern
- En een voor de parochie sluitende business-case

Met de ambitie van het bestuur, namelijk sluiting bij duidelijkheid over herbestemming, bleek inmiddels dat snelheid geboden is. Het Bisdom heeft het bestuur gevraagd om als pilot af te wijken van de gebruikelijke procedure die werkt met een bidboek. Dat sloot goed aan bij de urgentie die wij voelden. Daarom wilden wij de sluiting van de 4 aangewezen kerken graag zien als 1 project en met 1 projectontwikkelaar komen tot planvorming en een haalbaarheidsstudie binnen een 1 jaar. Met toestemming van het Bisdom en in overleg met uw College hebben we in het voorjaar van 2023 onderhandeld met Rene Maas van MaasJacobs om te komen tot een intentieovereenkomst. Deze is eind juni 2023 tot stand gekomen en gepresenteerd op de slotbijeenkomst Kerkenvisie op 3 juli 2023.

Het College van B&W heeft om haar moverende redenen in het najaar van 2023 besloten geen partij te zullen zijn in deze intentieovereenkomst.

Na de vakantie is het project voortvarend opgepakt door het organiseren van een 2^e ronde participatiebijeenkomsten per kern. Hierbij zijn opnieuw de resultaten uit de enquête en de bijeenkomsten van Kerkenvisie zichtbaar gemaakt en is iedereen uitgenodigd ideeën voor herbestemming in te dienen en in discussie te gaan over wensen en mogelijkheden die belangrijk zijn voor de dorpskern. De resultaten hiervan heeft u terug kunnen vinden op de link naar de speciale webpagina. In grote lijnen is het volgende beeld per kern te schetsen:

Achtmaal: er is behoefte aan en wens voor een ruimte voor bijeenkomsten en gemeenschappelijk gebruik, mogelijk in combinatie met verplaatsing van MFA naar de kerk. Er is daarnaast een grote behoefte aan woningen voor ouderen/jongeren voor de inwoners uit Achtmaal en gelinkt aan zorgfaciliteiten voor ouderen. De tuin wil men graag als groen hart van Achtmaal ontsluiten.

Wernhout: behoud van de kerk als multifunctioneel centrum, alternatief woningen/appartementen.

Rijsbergen: gezondheidscentrum, maatschappelijk functionele functies, appartementen/woningen en behoud van een kapelfunctie.

Klein Zundert: cultureel centrum en behoud kapel.

De invulling maatschappelijk, multifunctioneel, cultureel wordt als wens vaak genoemd en raakt via de noodzakelijke financiering ervan via gemeentelijkesubsidies direct ook de gemeente. De raadsmededeling maatschappelijke herbestemming kerkgebouwen geeft kaders en randvoorwaarden waar we als bestuur mee vooruit moeten kunnen.

De via de participatiebijeenkomsten opgehaalde ideeën, wensen en initiatieven zijn in november langs de eerder genoemde toetsingscriteria van het bestuur gelegd en er is een duidelijke richting ontstaan.

Voor dat ik hier op inga wil ik nogmaals benadrukken dat een kerk een complex gebouw is om te herbestemmen. Het zijn gebouwen die rond de 100 jaar oud zijn, hebben status van monument, gebouwd om kerk te zijn, voldoen niet aan huidige duurzaamheidseisen, hebben weinig directe lichtinval, hebben een kerktoren die zeer beeldbepalend is maar die -behoudens de zendmasten op

de toren in Rijsbergen- geen zelfstandige economische waarde vertegenwoordigt maar een permanente kostenpost vormt om de toren in stand te houden. Daarin tegen zijn de kerken met zijn toren en facade beeldbepalende gebouwen in het centrum van de dorpskernen, en zijn van zodanig historische waarde dat je ze zou willen behouden. Dat betekent at the end wel dat het voor het bestuur lastig is om zonder creativiteit en goed overleg met de gemeente tot een sluitende business-case te komen.

Rekening houdend met deze complexiteit en de eerder genoemde toetsingscriteria komt de richting van herbestemming voor 3 van 4 kerken uit op woonfuncties, met waar mogelijk het inpassen van een maatschappelijke functie en gericht op zoveel mogelijk behoud van de buitenschil van het kerkgebouw.

Deze eerste richtingen per kern hebben wij in december gedeeld met de verantwoordelijk wethouder mevrouw Kuijpers en de parochie kern commissies van de dorpskernen. Ze zijn daar positief ontvangen. Een goede eerste stap. Vervolgstappen zijn nu:

- Een eerste toetsing van de plannen via de intaketafel
- Financiële doorrekening van de plannen
- Toetsing van de plannen met de dorpsraden.
- Het streven de planningsfase voor de 4 kerken deze zomer af te ronden
- Informeren van parochianen over gekozen herbestemming
- Sluiten samenwerkingsovereenkomsten voor gekozen herbestemming
- Onttrekken van de kerk aan de eredienst

Wij hebben dus nog een hele weg te gaan om de kerken op een goede manier te kunnen overdragen aan de dorpsgemeenschappen met een herbestemming die financieel duurzaam is ook voor de parochie. Alleen zo is te waarborgen dat de kerken voor langere tijd hun monumentale beeldbepalende status en waarde voor de dorpskernen behouden.

Wij vragen u als Raad ons daarin maximaal te ondersteunen binnen de beleidsgebieden waar uw Raad een bepalende invloed heeft. Daarom zijn wij vooraf geïnteresseerd in de beleidsinstrumenten die uw Raad wil hanteren om de haalbaarheid van de herbestemming te beoordelen.

We hopen daarover met u in gesprek te komen vandaag of op een later moment, we houden de snelheid er wel graag in!